

SEHEMU A: HADITHI FUPI

K.W. Wamitila: *Mayai Waziri wa Maradhi na Hadithi Nyingine*

- 1 (a) Eleza nafsi ya usimulizi iliyotumiwa katika hadithi ya “Mkimbizi”. (alama 3)
- (b) Bainisha mifano **mitatu** ya mbinu rejeshi katika hadithi hii na ueleze umuhimu wa kila mjawapo. (alama 9)
- (c) “Ukimbizi ni kikwazo cha maendeleo.” Thibitisha kauli hii kwa kurejelea hadithi hii. (alama 8)

SEHEMU B: RIWAYA

Said A. Mohamed: *Utengano*

Jibu swali la 2 au la 3.

- 2 ‘Lo, ama wewe mchawi,... Cheleko ... nakuvisha kilemba.’
- (a) Fafanua muktadha wa dondoo hili. (alama 4)
- (b) Andika tamathali **mbili** za usemi zinazojitokeza katika dondoo hili. (alama 4)
- (c) ‘Wewe mchawi.’ Onyesha jinsi kauli hii inavyomwafiki mzungumziwa kwa kurejelea riwaya. (alama 12)
- 3 “Wanawake katika *Utengano* ni vyombo vikuu vya ukiukaji wa haki za kibinadamu.” Thibitisha. (alama 20)

SEHEMU C: TAMTHILIA

Kithaka wa Mberia: Kifo Kisimani

Jibu swali la 4 au la 5.

- 4 “Mtukufu Mteni anafurahia sana ... Kama ujuavyo, anapenda sana watoto... Kwa hakika, kama mzazi, hana kifani katika Butangi nzima.”
- (a) (i) Eleza muktadha wa dondoo hili. (alama 4)
- (ii) Taja na utoe mfano wa sifa **moja** ya mzungumzaji inayojitokeza katika dondoo hili. (alama 2)
- (iii) Fafanua vichocheo **vinne** vya sifa uliyotaja katika (ii) hapa juu. (alama 4)
- (b) Onyesha jinsi wanyonge katika *Kifo Kisimani* wanavyochangia katika ukandamizaji wao. (alama 10)
- 5 “Anwani: ‘*Kifo Kisimani*’ inaafiki tamthilia hii. Thibitisha. (alama 20)

SEHEMU D: USHAIRI

Jibu swali la 6 au la 7.

6 Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali.

Said A. Mohamed: Mbele Ya Safari

1. Ilipoanza safari, ilianza kwa dhiki
Tulishikana kwa ari, kwenda safari ya haki
Tukawa ni majabari, nyoyo zisitaharuki
Tukajizatiti
2. Njaa ikawa thabiti, na kiu kutamalaki
Nasi tulitia dhati, tusijali kuhiliki
Ingawa mbele mauti, dhila na mingi mikiki
Tulijizatiti
3. Huu mwisho wa safari, tukaambiwa ni haki
Shangwe kwetu na fahari, utumwa hatuutaki
Kuwa mbele ya safari, juhudi iliyobaki
Tulijizatiti
4. Ile ilikuwa ndoto, mwisho wake mafataki
Nguvu zimechomwa moto, sahala 'mekuwa dhiki
Wagombania kipato, utashi haukatiki
Na kutabakari
5. Msafara ukasita, kwenye mlima wa haki
Kijasho kinatuita, mlima haupandiki
Basi sote 'kajipeta, kukikwea kima hiki
Twataka hazina
6. Tukiwa migongo wazi, tukainama kwa shaki
Tukawa 'chia ukwezi, kialeni wadiriki
Wakapanda bila kazi, kuteremsha miliki
Wakaitapia
7. Wakafikia makazi, ya pumbao na ashiki
Huko wakajibarizi, kwenye raha lakilaki
Wakaisahau ngazi, ya umma ulomiliki
Mbele ya safari
8. Na hazina yetu sote, kuishusha hawataki
Wamo wanatema mate, kwa umati halaiki
Imezima nia yote, kiza hakitakasiki
Mbele ya safari

- (a) Eleza safari inayorejelewa katika shairi hili. (alama 2)
- (b) Onyesha kinaya cha safari inayozungumziwa. (alama 6)
- (c) Taja na ueleze bahari **mbili** za shairi hili ukizingatia: (alama 4)
 - (i) mizani;
 - (ii) vina.
- (d) Andika ubeti wa **saba** kwa lugha ya nathari. (alama 4)
- (e) Eleza umuhimu wa aina **mbili** za uhuru wa kishairi zilizotumiwa katika ubeti wa sita. (alama 4)

7 Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali.

1. Wakati tunywapo chai hapa upenuni
Na kuwatazama watoto wetu
Wakicheza bembea kwa furaha
Tujue kamba ya bembea yetu imeshalika
Na bado kidogo tutaporomoka
2. Kulikuwa na wakati ulinisukuma juu
Nikaenda zaidi ya nusu duara
Kulikuwa na wakati nilikudaka
Ulipokaribia kuanguka
Na kulikuwa na wakati tulibebana kwa zamu
Mmoja wima akisukuma mwingine amekaa
3. Wakati huo, japo tulipaa mbele na nyuma
Tulicheka kwa matumaini yaliyotiwa chumvi
Na kisha tukaongozana jikoni kupika chajjo
Ilikuwa aduhuri yetu
4. Sasa tukisubiri ndoto tusizoweza kuzitekeleza tena
Tumalizie machicha ya chai yetu ya jioni
Bila ya kutematema na kwa tabasamu
Na baada ya hapo tujilambe utamuutamu
Uliobakia kwenye midomo yetu
5. Tukikumbuka siku ilee ya kwanza
Tulipokutana jioni chini ya mwembe
Tukitafuta tawi zuri gumu
La kufunga bembea yetu
Naye mbwa Simba akisubiri
6. Lakini kabla hatujaondoka kimyakimya
Kukamilisha nusu duara iliyobaki
Tuhakikishe vikombe vyetu ni safi.

(E. Kezilahabi)

- (a) Fafanua maana ya kijuujuu na maana ya kitamathali ya shairi hili. (alama 6)
- (b) Bainisha matumizi ya vipengele vifuatavyo katika shairi: (alama 6)
 - (i) Usimulizi;
 - (ii) Usambamba;
 - (iii) Taswira.
- (c) Tambulisha mzungumzaji (nafsi-neni) katika shairi hili. (alama 2)
- (d) Fafanua toni ya shairi hili. (alama 4)
- (e) Eleza maana ya mshororo: "Tuhakikishe vikombe vyetu ni safi." (alama 2)

SEHEMU E: FASIHI SIMULIZI

- 8 (a) Huku ukitoa mifano, fafanua majukumu **matano** ya nyimbo. (alama 10)
- (b) "Mwimbaji ana nafasi muhimu katika kufanikisha uwasilishaji wa wimbo."
Thibitisha. (alama 10)